

Strategická letecká ofenziva: válka budoucnosti?

Vojenské operace v Kosovu byly ze strany NATO ukázkou tzv. paralelní války 21. století, využívající špičkové technologie. Pro dosažení vítězství v tomto typu války je užívána mj. taktika komplexního leteckého umlčování protivzdušné obrany protivníka – SEAD. Cílem je získat informační převahu, zamezit protivníkovi získat informace a celoplošně zničit jeho bojový potenciál pomocí přesných útoků na centra velení, spojení, průzkumu. Velkou roli zde sehrává strategické letectvo.

Cílem strategické letecké ofenzivní kampaně je zlikvidovat schopnost a vůli nepřítele pro pokračování v agresi. Za tím účelem se letectvo používá k útokům na politické, průmyslové a ekonomické cíle spíše než k přímé akci proti nepřátelským silám. Strategická letecká ofenzivní kampaň může být rozdělena na jaderné a konvenční operace. Zda může být letecká ofenzivní kampaň označena jako „strategická“, závisí na doletu, typu a dokonce výzbroji nosiče. Je určována cílem a úkolem náletu. Strategická letecká ofenzivní akce je zaměřena na podkopání schopnosti a odhodlání nepřítele pokračovat ve své agresi nikoli přímými útoky na jeho síly, nýbrž útoky na politické, ekonomické a průmyslové cíle.

Historie strategické letecké ofenzivy

Strategické letecké ofenzivní operace byly poprvé vedeny v lednu 1915, když německé vzducholodi Zeppelin útočily na města v Norfolku (Velká Británie). Vzducholodi Zeppelin byly poměrně zranitelné protivzdušnou obranou a byly nahrazeny bombardovacími letouny Gotha, které se objevily v květnu 1917. Letounů Gotha nikdy nebylo více než čtyřicet, avšak osvědčily se jako strategická zbraň, jejíž účinky nebyly úměrné jejich síle. Útoky letounů Gotha na Londýn nezpůsobily více škod a ztrát než Zeppelin, ale narušily válečnou výrobu, vyvolaly rozsáhlý strach a často paniku mezi civilním obyvatelstvem a vynutily si odvolání značných počtů stíhacích letounů z Francie k obraně Londýna. Vedly také přímo k vytvoření Smutsova výboru, jehož úkolem bylo posoudit uspořádání protivzdušné obrany země a „všecobecnou organizaci letectva a řízení leteckých operací“.

Britské královské letectvo bylo vytvořeno jako přímý důsledek a jako samostatný druh vojenských sil bylo pověřeno vedením strategických leteckých ofenzivních operací proti Německu. Ačkoli operace samostatného letectva měly omezený rozsah i dosah, byly přesto považovány za předzvěst nové éry ve vedení války.

Mezi světovými válkami byla strategická letecká ofenzivní akce stále více považována za potenciálně rozhodující faktor. Italský generál Douhet považoval leteckou sílu v podstatě za strategický prostředek, jehož předpokladem bylo dosažení a udržení nadvlády ve vzduchu. V roce 1928 Sir Hugh Trenchard prohlásil, že strategická letecká ofenziva je nevyhnutelně leteckou strategií. Generál Mitchell v USA sdílel Trenchar-

dovy názory a obhajoval vytvoření silných strategických bombardovacích sil. Ve třicátých letech Velká Británie dospěla k tomu, že se považovala za zranitelnou pouze „smrtícím úderem“ ze vzduchu a britští vojenští odborníci začali považovat strategickou protiofenzivu za nejrozmumnější obranu proti tomuto ohrožení. Dokonce i po rozhodnutí věnovat prioritou rozvoji stíhacího letectva zůstalo strategické bombardování převládající doktrínou letectva. Ve Spojených státech byla ve třicátých letech vypracována doktrína strategického bombardování zaměřeného na nepřátelskou průmyslovou strukturu.

Druhá světová válka byla spojena s různými strategickými leteckými ofenzivními akcemi velkého rozsahu, avšak s různými výsledky. Bombardování Varšavy a Rotterdamu zdánlivě dokazovalo účinnost strategických leteckých útoků, avšak německé letectvo bylo nakonec neúspěšné v bitvě o Británii a neschopné přivodit rozhodující škody následným bleskovým úderem. Německé strategické útoky s použitím raket V 1 a V 2 v letech 1944 a 1945 již nebyly rozhodující. Naproti tomu spojenecká strategická bombardovací ofenziva proti Německu způsobila obrovské škody. Zničila německé letectvo jako efektivní sílu, umožnila spojeneckou invazi dne D, přivedla německou ekonomiku ke skutečnému zhroucení a dala německému lidu pocítit plný důsledek německé agrese. Avšak sama o sobě nezpůsobila zhroucení Německa.

Předválečné doktríny strategického bombardování byly založeny příliš na teorii. Stanovení cílů pro útok bylo problémem samo o sobě a stanovení priorit se během války měnilo. Kromě toho, technologie (včetně prostředků řízení) nebyly dostatečně rozvinuté. Strategické letecké ofenzivní operace neměly vždy úspěch: jestliže měly být vedeny po dlouhou dobu bez nadměrných ztrát, bylo nutné dosáhnout ovládnání vzdušného prostoru (podle teorií o letecké strategii během období mezi válkami). Zkušenost v Evropě také dokázala, že strategické letecké útoky nemohou být plně efektivní, pokud nebudou vhodně integrovány s následujícími leteckými a pozemními kampaněmi. Americké bombardování japonských měst Hirošimy a Nagasaki, jak se zdá, ale dokazovalo, že strategická letecká ofenziva by mohla být eventuálně vedena nezávisle, a mohla by se stát hlavní zbraní v budoucích válkách.

Desetiletí po druhé světové válce prokázala, že jaderné zbraně mohou odstrašovat velké útoky, avšak – vzhledem k politickým faktorům – nemohou být použity v omezených konfliktech. Jaderné zbraně začaly být postupně považovány za politický nástroj určený k signalizaci záměrů anebo jako poslední argument. Kromě toho balistické rakety vypouštěné ze země a z ponorek a později také střely s plochou dráhou letu odstranily monopol pilotovaných letounů jako nosičů jaderných zbraní.

Sedmdesátá a osmdesátá léta byla svědkem řady úspěšných strategických leteckých útoků s použitím konvenčních zbraní. Patřily k nim americká operace *Linebacker 2* proti Hanoi a Haiphong v roce 1972, izraelské útoky na irácký jaderný reaktor Osirak v roce 1981 a na velitelství Organizace pro osvobození Palestiny v Tunisu v roce 1985, americká operace *Eldorado Canyon* proti Libyi v roce 1986 a irácké útoky na iránská ropná zařízení (ekonomický cíl) během iránsko-irácké války. Útoky na Osirak a Tunis měly strategickou povahu, avšak nebyly součástí strategické letecké ofenzivní kampaně. Důležitější bylo, že během války v Perském zálivu v roce 1991 spojenecká strategická letecká ofenzivní kampaň dosáhla velkých výsledků při malých vedlejších škodách. Ve srovnání se způsobeným zničením bylo relativně málo civilních ztrát.

Konvenční strategická letecká ofenzivní kampaň

Konvenční strategické letecké ofenzivní operace mohou být použity pro politické odstrašující účely, k potrestání agrese malého rozsahu, nebo jako integrovaný prvek kampaně na válčišti. V posledním případě je účelem přímo ochromit protivníka.

Hrozba nebo použití konvenční strategické letecké ofenzivní akce poskytuje vládám pružný a rychle působící nástroj pro řešení krizí. Jako prostředek pro manifestaci politických záměrů může být použita buď nezávisle, nebo v kombinaci s jinými silovými prvky. Může být použita také k odstrašení hrozící agrese, k demonstraci rozhodnosti, k hrozbě eskalace, k ukázce vlastních schopností anebo k vyřazení specifických možností nepřítele. Kromě toho, hrozící nebo skutečné útoky na ekonomické, průmyslové a politické cíle – protože mohou znamenat eskalaci konfliktu – dokazují rozhodnost bránit se vším, co je k dispozici. Agresor vždy musí brát v úvahu, že jeho oběť má strategické letecké ofenzivní možnosti, že může okamžitě zahájit odvetu a udeřit na kteroukoli část jeho národní infrastruktury.

Strategická letecká ofenzivní akce je rovněž dobře vhodná jako nástroj pro **potrestání agrese malého rozsahu** (např. státem podporovaného teroristického útoku), kdy by zasazení pozemních vojsk bylo buď neúčelné, příliš nákladné, nebo neúměrné původní agresi (a proto by bylo v rozporu s mezinárodním právem). Takové operace vyžadují přesné útoky, aby byl vyloučen vznik vedlejších škod. Například záměrem operace *Eldorado Canyon* byla odвета Spojených států za 200 zraněných krajanů, kteří byli oběťmi Libyí podporovaného teroristického bombového útoku v Berlíně. Během této operace byly cíle v Tripolisu a Benghází bombardovány americkými letouny F-111.

Strategické letecké ofenzivní operace mohou také být důležitým prvkem společné kampaně. Koncepce z období mezi světovými válkami a ze druhé světové války – totiž, že konvenční strategické letecké útoky mohou samy o sobě přinutit protivníka, aby se podrobil – byly nahrazeny koncepcí **úplné integrace strategické letecké akce s ostatními operacemi** (leteckými, pozemními a námořními, včetně ponorek). Strategická letecká akce může být použita k likvidaci určitého druhu možností, který ohrožuje úspěch vlastních operací (např. zničení zařízení pro vedení chemické války). Alternativně může být použita synergicky s námořními, pozemními nebo jinými leteckými operacemi.

Volba cílů

Přesnost a ničivá síla moderních zbraní umožňuje dosahovat významných výsledků při relativně nízkých počtech vzletů v rámci strategické letecké ofenzivní operace. Cíle musejí být voleny pečlivě. Jedním z nejjasnějších poučení z vietnamské války bylo, že nečlenění ničení nebylo schopno dosahovat přesných strategických cílů. Vietnam také dokázal, že strategická letecká akce proti zemědělskému nerozvinutému státu bude pravděpodobně méně efektivní než strategická letecká akce proti rozvinuté průmyslové společnosti. Za každého konfliktu bude nutno zjistit, jak je možno útočit na strategické cíle a jaký vliv to bude mít na průběh konfliktu.

V této souvislosti mluvíme o koncepci, která je zaměřena na **pět druhů strategických cílů**. Cíle pro konvenční strategické letecké útoky mohou zahrnovat civilní a vojenské struktury velení a řízení, klíčový průmysl důležitý pro nepřátelské možnosti pro

pokračování ve válce, infrastrukturu a dopravní systémy a obyvatelstvo a ozbrojené síly nepřítele.

a) *Struktura velení a řízení.* Vzhledem k jejich vysoké důležitosti může být velmi nesnadné vést účinné útoky proti střediskům velení a řízení. Tato střediska nebudou vždy představovat použitelné cíle pro strategický letecký útok. Avšak jestliže jsou dosažitelná, mohou útoky proti nim být rozhodující. Například operace *Eldorado Canyon* v roce 1986 měla příznivý účinek na libyjské vedení. V tomto případě byl klíčovým spíše morální než fyzický účinek. Ti, kdož formulují a řídí strategii protivníka, jsou proto přirozeným cílem pro strategickou leteckou ofenzivu.

b) *Klíčová průmyslová odvětví* zahrnují nejen ta, která se přímo zabývají zabezpečením nepřátelských ozbrojených sil (tj. muniční průmysl), nýbrž také ta, která jsou nezbytná pro celkové válečné úsilí nepřítele (např. průmysl pohonných hmot a výroba elektrické energie). Útoky na taková průmyslová odvětví pravděpodobně nebudou mít bezprostřední vliv na frontě, a proto nebudou mít rychlý a přímý účinek na bojeschopnost nepřátelských ozbrojených sil; operace bude zaměřena spíše na odstranění nepřátelských možností vést dlouhotrvající konflikt.

c) *Infrastruktura a dopravní systémy.* Schopnost přepravovat zboží, služby a informaci z jednoho místa do jiného s použitím patřičné infrastruktury je důležitá pro efektivní fungování každého státu. Čím obtížnější bude tento pohyb, tím méně bude možno pokračovat v konfliktu. Proto infrastruktura a dopravní systémy státu představují potenciálně důležité cíle pro strategický letecký útok. Avšak bude nutno vyvinout velké úsilí pro dosažení hodnotného účinku. Možné metody zahrnují zničení nebo vyřazení klíčových prvků systému.

d) *Obyvatelstvo nepřítele.* Nehledě na mezinárodní právní a morální důsledky, je nesnadné přímo útočit na obyvatelstvo. Existuje příliš mnoho cílů a obyvatelstvo bude jistě ochotno velmi strádat, než se obrátí proti vlastní vládě. Proto strategické letecké útoky na civilní obyvatelstvo pravděpodobně nebudou rozhodující a mohou být kontraproduktivní. I když za irácko-irácké války bylo znovu použito ničivých útoků na města, útoků zaměřených hlavně na morálku civilního obyvatelstva, existují pochybnosti o vojenské a politické efektivitě takových operací.

e) *Ozbrojené síly* jsou ve většině případů legitimním cílem. Avšak je nutno mít na mysli, že ozbrojené síly vždy nejsou nejdůležitějším prvkem ve vedení války. Klasický názor, že jsou nejdůležitějším prvkem, pochází od teoretiků, kteří analyzovali „pozemní sílu“ v 19. století. Nyní nám moderní technologie umožňuje, abychom ozbrojené síly nepovažovali za nejlogičtější možný cíl.

Podmínkou účinnosti strategických leteckých útoků je přesné zpravodajství a průzkum jak před útokem, tak po útoku. Jasně a přesné zpravodajské údaje, přednostně získávané již v míru, jsou předpokladem pro logickou volbu cílů. Logické je, že přesný průzkum po útoku je důležitý, nejen pro rozhodnutí, zda má být provedena další operace, ale také pro hodnocení pravděpodobného vlivu dosud dosažených výsledků. Přitom je důležitý družicový průzkum i pozorování.

Paralelní vedení války

Zatímco v minulosti bylo nutno mnoho cílů umlčovat postupně, aby bylo dosaženo konečného cíle (postupné vedení války), nyní technologie umožňuje zvláště letectvu

dosáhnout nějakého cíle okamžitě. Kromě toho, za předpokladu, že je k dispozici dostatek prostředků, mohou být různé cíle napadeny současně, což značně zkracuje trvání konfliktu. Příkladem toho je operace *Pouštní bouře*. Původně se letecká kampaň skládala z různých fází. Paralelní vedení války spojencům umožnilo provádět jednotlivé fáze bez jejich vzájemné závislosti.

Konvenční strategické letecké útoky mohou být prováděny buď samotnými raketovými systémy (balistickými nebo střelami s plochou dráhou letu), nebo pilotovanými letadly. V podstatě jsou to komplementární systémy. Raketové systémy umožňují trvalou vysokou pohotovost a vysokou pravděpodobnost zásahu. Na druhé straně mají pilotovaná letadla níže uvedené důležité výhody, zvláště pro nepřetržité útoky:

a) *Přesnost*. Pilotované letouny – používající např. laserem řízené zbraně – poskytují vyšší přesnost než rakety pro útok na nepohyblivé bodové cíle jako jsou mosty. Mohou také být používány autonomně proti pohyblivým cílům, zatímco rakety zem-zem potřebují informaci o cíli „od třetí strany“.

b) *Pružnost*. Rakety zem-zem jsou mnohem méně pružné než pilotované letouny. Jejich bojové hlavičky a řídicí systémy jsou zpravidla optimalizovány pro určitý druh cíle, a to omezuje účel jejich použití. Pilotované letouny mohou být používány střídavě pro strategické letecké ofenzivní úkoly a pro mnohé jiné úkoly tak, jak to operační situace vyžaduje.

c) *Efektivita výdajů*. Rakety jsou levnější než pilotované letouny, avšak jsou to zbraně „pro jeden výstřel“ a nesou relativně malé užitečné zátěže. Pokud nejsou ztráty příliš vysoké, jsou pilotované letouny z hlediska výdajů mnohem efektivnější než rakety zem-zem pro dlouhotrvající strategické letecké ofenzivní úkoly.

* * *

Závěry vyplývající z historie strategických leteckých ofenzivních operací jsou:

a) Strategické letecké ofenzivní operace mohou být vedeny značně nezávisle na jiných leteckých, pozemních a námořních operacích, avšak mohou být mnohem efektivnější, když jsou plně integrovány do kampaní na válčišti.

b) Ovládnutí vzdušného prostoru je důležité, jestliže mají strategické letecké ofenzivní operace trvat delší dobu.

c) Soubor cílů musí být zvolen pečlivě a musí mít přímou souvislost s politickým a vojenským strategickým cílem války.

Jejich odstrašující funkce vyžaduje vysoký stupeň věrohodnosti pro vnímání protivníka. Tato věrohodnost souvisí jak s kvalitou a kvantitou letectva, tak s ochotou politických vůdců skutečně je použít.

Royal Netherlands Air Power Doctrine/nas